

Dvojno državljanstvo (hrvatsko i njemačko rješenje te Konvencija Vijeća Europe o smanjenju višestrukog državljanstva iz 1963. g.)

Ivan Rožić*

UDK 342.718

Stručni rad

Primljeno: 5. 6. 1996.

Prihvaćeno: 1. 7. 1998.

Ključna riječ: državljanstvo

1. Uvod

Zbog povijesnih i gospodarskih uzroka Republika Hrvatska ima veliku dijasporu i u njoj priličan broj dvostrukih državljana. Za razliku od država koje ne dopuštaju dvojno odnosno višestruko državljanstvo, pa i suprotno općem trendu izbjegavanja višestrukog državljanstva, Republika će Hrvatska izvjesno dugoročno akceptirati bipatridnost.

Zakonodavstvo Savezne Republike Njemačke, za razliku od hrvatskog zakonodavstva, restriktivno je u odnosu prema dvojnog ili višestrukog državljanstvu. Postojeći dvojni državljanici temelje svoj status uglavnom na zakonskim iznimkama.

Radi dobivanja uvida u sadašnje stanje razmotrit ćemo hrvatsku i njemačku zakonsku regulativu o višestrukog (dvojnog) državljanstvu.

2. Hrvatsko zakonodavstvo

Sukladno članku 3. Zakona o hrvatskom državljanstvu¹ hrvatsko se državljanstvo stječe podrijetlom, rođenjem na teritoriju Republike Hrvatske, prioro-

* Ivan Rožić, prof. njemačkog i engleskog jezika, savjetnik u Ministarstvu vanjskih poslova

¹ Narodne novine broj 53/91. i 28/92.

denjem i po međunarodnim ugovorima. Zakon nema izričite odredbe koja bi hrvatskim državljanima sprječavala posjedovanje i nekog stranog državljanstva. Dapače, već se u uvodnom dijelu Zakona, u članku 2., određuje, da se državljanin Republike Hrvatske koji ima strano državljanstvo smatra pred tijelima državne vlasti Republike Hrvatske isključivo hrvatskim državljaninom. Stavljajući takvu odredbu u sam uvodni dio, Zakon o hrvatskom državljanstvu demonstrira akceptiranje bipatridnosti odnosno polipatridnosti. Zakon također ne zadire u prava i obveze koje proizlaze za te osobe pred državnim tijelima strane države čije državljanstvo posjeduju.

Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem regulirano je člancima 8. do 16., 23. i 30. stavak 2. Zakona o hrvatskom državljanstvu. U članku 8. stavku 1. točki 2. navodi se kao pretpostavka za stjecanje hrvatskog državljanstva da stranac ima otpust iz stranog državljanstva ili da podnese dokaz da će otpust dobiti ako bude primljen u hrvatsko državljanstvo.

U stavku 3. istoga članka navodi se da ako strana država ne dopušta otpust ili za otpust postavlja pretpostavke kojima se ne može udovoljiti, dovoljna je izjava osobe koja je podnijela zahtjev da se pod pretpostavkom stjecanja hrvatskog državljanstva odriče stranog državljanstva. Dakle, stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem isključuje za određene kategorije osoba, koje se u postupku podvode pod članak 8., nastajanje bipatridnosti.

Međutim, odredbama članaka 9.-16., 23. te čl. 30. st. 2. Zakona o hrvatskom državljanstvu (ZHD) stjecanje hrvatskog državljanstva ne uvjetuje se gubitkom stranog državljanstva. Navedene odredbe Zakona o hrvatskom državljanstvu omogućuju da relativno velik broj stranaca stekne prirođenjem hrvatsko državljanstvo ne gubeći svoje dotadašnje državljanstvo, čime postaju dvojni državljani.

3. Njemačko pravo

3.1. Stjecanje državljanstva

Njemačko je državljanstvo regulirano Temeljnim zakonom (Ustavom) za Saveznu Republiku Njemačku² od 23. 5. 1949., Zakonom o državljanstvu³ od

² Grundgesetz fuer die Bundesrepublik Deutschland, od 23. 5. 1949., zadnji put noveliran Zakonom od 28. 6. 1993.

³ Reichs-und Staatsangehoerigkeitsgesetz (RuStAG) od 22. 7. 1913., zadnji put noveliran Zakonom od 30. 6. 1993.

22. 7. 1913., zakonima o reguliranju pitanja državljanstva⁴ te nizom drugih propisa⁵. Za utvrđivanje uvjeta za stjecanje njemačkog državljanstva od osobitog je značenja i Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o strancima (novelirani Zakon o strancima)⁶ od 9. srpnja 1990., kao i provedbeni propisi poput Smjernica za stjecanje državljanstva prirođenjem⁷ i Uputa za naturalizaciju prema Zakonu o strancima⁸.

Potrebno je napomenuti da članak 116. Temeljnog zakona za SRNj izjednačava nacionalnost s državljanstvom i definira da je Nijemac u smislu toga zakona svatko tko posjeduje njemačko državljanstvo. Ista formulacija ponavlja se i u članku 1. Zakona o državljanstvu. Zbog toga je načelo podrijetla (*ius sanguinis*) temeljno načelo njemačkog Zakona o državljanstvu. Stjecanje njemačkog državljanstva regulirano je člancima 8., 9. i 13. Zakona o državljanstvu te člancima 85. i 86. noveliranog Zakona o strancima. U točki 2. 2. Smjernica za stjecanje hrvatskog državljanstva ističe se, međutim, da su uvjeti koji se navode tim odredbama minimalni uvjeti bez kojih se ne može pristupiti postupku naturalizacije. Postojanje tih uvjeta međutim ne daje pravo na stjecanje državljanstva. Odluka o davanju njemačkog državljanstva ovisi između ostalog i o procjeni nadležnih službi postoji li za to javni interes. Pod javnim se interesom smatra državni interes ili društveni interes istog ranga. Osobne želje i gospodarski interes podnositelja zahtjeva pritom nisu mjero-davni. Olakšano stjecanje državljanstva⁹ omogućuje se osobito bivšim njemačkim državljanima, osobama njemačke narodnosti te bračnim partnerima njemačkih državljana. Za ostale je strance tek izmjenom i dopunom Zakona o strancima¹⁰ (a ne Zakona o državljanstvu) olakšan način stjecanja njemačkog državljanstva za određene kategorije - mlade osobe (između 16. i 23. godine života) i za osobe koje već dugo borave u SR Njemačkoj.

⁴ 1. u 2. Gesetz zur Regelung von Fragen der Staatsangehörigkeit.

⁵ Zakon o izbjeglicama i prognanicima (Flüchtling- und Vertriebenenrecht), Savezni zakon o prognanicima (Bundesvertriebenengesetz), Zakon o usvojenju djece (Adoptionsgesetz).

⁶ Gesetz zur Neuregelung des Ausländerrechts (Ausländerneuordnungsgesetz) od 9. 7. 1990.

⁷ Einbürgerungsrichtlinien - objavljeno u Weidener/Heimberger: Deutsches Staatsangehörigkeitsrecht, 4. prerađeno izdanje, Jehle-Verlag, Muenchen 1993., str. 246. - 267., bez navođenja nadnevka donošenja tih propisa.

⁸ Hinweise zur Einbürgerung nach dem Ausländergesetz, objavljeno u knjizi Weidener/Heimberger (vidi bilješku pod 7.), str. 273. - 282., bez navođenja nadnevka donošenja tih propisa.

⁹ Točka 3.2.2. Smjernica.

¹⁰ Čl. 85. i 86. noveliranog Zakona o strancima.

3.2. Izbjegavanje višestrukog državljanstva

Radi stjecanja njemačkog državljanstva traži se u načelu gubitak dotadašnjeg državljanstva. Zanimljiva je činjenica da važeći Zakon o njemačkom državljanstvu od 22. 7. 1913. u članku 8., u kojem se nabrajaju uvjeti koje treba ispuniti stranac da bi stekao njemačko državljanstvo, ne navodi gubitak dotadašnjeg državljanstva. Traži se poslovna sposobnost, da ne postoje razlozi za protjerivanje, da posjeduje stan ili neki drugi smještaj i da može uzdržavati obitelj. Jedino se u članku 9. istog Zakona, u kojem se navode uvjeti za stjecanje njemačkog državljanstva za bračnog druga nekog Nijemca, kao uvjet postavlja gubitak stranog državljanstva i sposobnost integriranja u njemačko društvo. Međutim, u točki 5.3.1. Smjernica za stjecanje državljanstva prirođenjem navodi se da "višestruko državljanstvo stvara opasnost pravne nesigurnosti, osobito u međunarodnom privatnom pravu, i dovodi do sukoba obveza prema poredcima. Organičena je i diplomatska i konzularna zaštita u inozemstvu koja pripada nekoj osobi temeljem njezina državljanstva. Iz pravno-političkih razloga potrebno je stoga da se dodjeljivanjem državljanstva izbjegne višestruko državljanstvo. Izbjegavanje višestrukog državljanstva stoga je u najnovije doba cilj međunarodnih sporazuma... i nacionalnih zakonodavstava mnogih država. Zbog toga se stjecanje državljanstva prirođenjem može provesti jedino ako se dokaže da će osoba koja traži državljanstvo najkasnije stjecanjem državljanstva izgubiti svoje dotadašnje državljanstvo".

U člancima 85. i 86. noveliranog Zakona o strancima, kojima je regulirano olakšano stjecanje njemačkog državljanstva mladih stranaca (između 16. i 23. godine života) školovanih u SR Njemačkoj te stranaca koji borave u Njemačkoj najmanje petnaest godina, postavlja se kao uvjet za stjecanje njemačkog državljanstva gubitak dotadašnjeg državljanstva.

Strancima koji podnose zahtjev za stjecanje njemačkog državljanstva i koji ispunjavaju zakonske uvjete nadležna tijela njemačkih vlasti izdaju jamstvo za stjecanje državljanstva prirođenjem¹¹ (Einbürgerungszuicherung), u kojem stoji da će dotična osoba dobiti njemačko državljanstvo kad dokaže gubitak dotadašnjeg državljanstva. Jamstvo se izdaje na dvije godine i može se prema potrebi produljiti.

¹¹ Slično je regulirano i u čl. 8a Zakona o hrvatskom državljanstvu: "Strancu koji je podnio zahtjev za primitak u hrvatsko državljanstvo, a u trenutku podnošenja zahtjeva nema otpust iz stranog državljanstva ili nema dokaz da će otpust dobiti ako bude primljen u hrvatsko državljanstvo, može se izdati zajamčenje primitka u hrvatsko državljanstvo ako udovoljava ostalim pretpostavkama iz članka 8. stavka 1. ovoga zakona.

3.3. Dopuštanje višestrukog državljanstva

U nekim se slučajevima strancu međutim, ipak može dodijeliti njemačko državljanstvo bez gubitka stranog državljanstva. Radi se o rijetkim iznimkama u slučajevima kada država kojoj je podnesen zahtjev za otpust iz državljanstva odbije udovoljiti zahtjevu i pritom navodi razloge na koje podnositelj zahtjeva ne može utjecati. U stavku 1. članka 87. noveliranog Zakona o strancima od 9. 7. 1990. navodi se da se otpust ne traži ako se stranac ne može riješiti svojeg državljanstva ili ga se može riješiti samo pod osobito teškim uvjetima. To je slučaj kada zakonodavstvo države čije državljanstvo podnositelj zahtjeva posjeduje:

1. ne predviđa mogućnost otpusta iz državljanstva,
2. ako dotična država u pravilu odbija dati otpust, a stranac je uredno predao zahtjev za otpust iz državljanstva nadležnoj njemačkoj službi radi prosljeđivanja njegovoj državi,
3. ako zahtjev bude odbijen bez razloga ili ako kompletiran i propisno podnesen zahtjev ne bude riješen u primjerenom vremenu,
4. otpust se također ne traži za pripadnike određenih grupa osoba, osobito političkih izbjeglica, za koje bi inzistiranje na podnošenju zahtjeva za otpust iz dotadašnjeg državljanstva predstavljalo neprihvatljivu nepravdu (unzumutbare Haerte).

Temeljem stavka 2. citiranog članka iznimka se također može predvidjeti u slučaju kada se otpust iz državljanstva odbije zbog neodsluženja vojne obveze, a stranac je pretežni dio svojeg školovanja proveo u njemačkim školama, integrirao se u njemačko društvo i dostigao vojnu dob.

Upute o naturalizaciji primjenom Zakona o strancima¹² pobliže objašnjavaju primjenu gornjeg članka 87. noveliranog Zakona o strancima. Postupak prema gore navedenoj točki 2. provodi se jedino kad podnositelj zahtjeva potječe iz arapskih ili sjevernoafričkih zemalja. Iznimka navedena pod točkom 3. uzima se u obzir ako je od podnošenja kompletiranog zahtjeva za otpust iz državljanstva proteklo dvije godine, a podnositelj zahtjeva može dokazati da se usprkos njegovom zauzimanju ne može očekivati otpust ili mu se radi dobivanja otpusta postavljaju nemogući uvjeti. Točka 4. odnosi se na osobe od

¹² 3. odjeljak, točka 3.1. - 3.4. Upute o naturalizaciji (vidi bilješku broj 8).

kojih se iz humanitarnih razloga ne može zahtijevati da podnose zahtjev za otpust iz državljanstva, pri čemu se svaki pojedini slučaj utvrđuje s Ministarstvom vanjskih poslova Savezne Republike Njemačke. Uglavnom se to odnosi na osobe koje su zbog svojih političkih nazora proganjane u svojoj domovini. Promjenom političkog stanja u domovini otpada spomenuta iznimka.

Zajamčenje se izdaje s rokom važenja dvije godine.

U smjernicama za stjecanje državljanstva¹³ (točka 5.3.3.), koje su dogovorene između njemačkog Saveznog ministarstva unutarnjih poslova i pokrajinskih ministarstava unutarnjih poslova, pobliže se navode iznimke u kojim se prihvaća i strano državljanstvo. Prvenstveno se radi o slučajevima kada načelo izbjegavanja polipatridnosti dolazi u drugi plan, jer bi odbijanje naturalizacije predstavljalo za podnositelja zahtjeva neprihvatljivu nepravdu. To međutim nije slučaj ako je podnositelj zahtjeva za stjecanje državljanstva sam prouzročio teškoće u kojima se našao, ukoliko naprimjer nije udovoljio vlastitim financijskim ili službenim obvezama prema svojoj državi. Očekuje se od podnositelja zahtjeva za stjecanje državljanstva da udovolji općevažećim, a osobito preuzetim obvezama. Očekuje se također da je voljan čekati dulje vrijeme, ako se iz iskustva zna da takvo čekanje dovodi do željenog cilja. Podnositelj zahtjeva za stjecanje državljanstva mora biti spreman prihvatiti i eventualnu materijalnu štetu u svojoj domovini (npr. ograničenja u nasljeđivanju, nalog da proda nekretnine), jer se smatra da stjecanje njemačkog državljanstva često može za njega biti od materijalne koristi.

U Smjernicama se navode slučajevi u kojima se odobrava njemačko državljanstvo, bez gubitka ranijeg, čime se tolerira polipatridnost. Osim već citiranih razloga navedenih u članku 87. Zakona o strancima¹⁴, u Smjernicama se također navode slučajevi kada država, čije državljanstvo podnositelj zahtjeva posjeduje, postavlja za otpust nemoguće uvjete, kada se radi o prognanim ili izbjeglih osobama, azilantima, apatridima, starijim ili malodobnim osobama koje imaju uvjete za stjecanje njemačkog državljanstva, a otpust iz dotadašnjeg državljanstva nailazi na neprimjerene teškoće. Posebnim tumačenjem odredaba smatra se da se pod nemogućim uvjetima razumiju visoke pristojbe koje podnositelj zahtjeva plaća za otpust iz ranijeg državljanstva.

¹³ Vidi bilješku broj 7.

¹⁴ Vidi prethodnu stranicu.

Sukladno članku 5.3.4. Smjernica dvojno se državljanstvo u SR Njemačkoj također tolerira ako postoji izvanredan javni interes za dodjelu njemačkog državljanstva i ako je posjedovanje višestrukog državljanstva u javnom interesu. Smatra se da postoji javni interes ako se dodjelom državljanstva želi neku osobu pridobiti ili zadržati u Njemačkoj. Tu činjenicu potvrđuje i obrazlaže najviše tijelo savezne ili pokrajinske državne vlasti.

3.4. Gubitak njemačkog državljanstva stjecanjem stranog

Temeljni zakon za Saveznu Republiku Njemačku navodi u članku 16. st. 1. da se njemačko državljanstvo ne može oduzeti. Za razliku od članka 9. stavka 2. Ustava Hrvatske, u kojem izričito i bez ikakvih ograničenja stoji da se hrvatskom državljaninu ne može oduzeti državljanstvo, navedena odredba njemačkog Temelnog zakona navodi da gubitak državljanstva može nastupiti samo na temelju zakona, pa čak i protiv volje dotične osobe, ako ta osoba zbog toga neće ostati bez državljanstva. Zakon o njemačkom državljanstvu određuje u članku 25. da Nijemac koji u zemlji nema niti prebivalište niti stalan boravak gubi svoje državljanstvo stjecanjem nekog stranog državljanstva ako se ono stječe na njegov zahtjev ili na zahtjev njegova staratelja. Državljanstvo, međutim, ne gubi osoba koja je prije stjecanja stranog državljanstva pribavila na svoj zahtjev pismeno odobrenje nadležnih domovinskih vlasti da može zadržati svoje državljanstvo. Prije izdavanja takvog odobrenja nadležne službe traže mišljenje njemačkog konzula.

Iz navedene odredbe proizlazi da je gubitak njemačkog državljanstva zbog stjecanja stranog moguć i pretpostavljiv u praksi jedino ako njemački državljanin prebiva izvan SR Njemačke, a u Njemačkoj nema niti prebivalište niti stalni boravak. Prema tome, ta se odredba o gubitku njemačkog državljanstva stjecanjem nekog stranog ne odnosi na one njemačke državljane koji imaju prebivalište ili stalni boravak u Saveznoj Republici Njemačkoj.

Sudska praksa potvrđuje ovo stajalište. U presudi Senata njemačkog Saveznog upravnog suda od 21. svibnja 1985. (broj predmeta 1 C 52.82¹⁵) stoji da je "za gubitak njemačkog državljanstva prema članku 25. stavku 1. Zakona o državljanstvu mjerodavno postoji li na dan stjecanja stranog državljanstva pre-

¹⁵ Nemam podatak da je presuda objavljena.

bivalište ili trajan boravak u zemlji¹⁶". U obrazloženju presude između ostalog stoji da je "drugostupanjski sud pravilno zauzeo stajalište da je tužiteljica jedino tada izgubila njemačko državljanstvo ako na dan stjecanja britanskog državljanstva nije imala prebivalište niti trajan boravak u zemlji".¹⁷

U drugom je slučaju Senat Upravnog suda u Muenchenu u svojoj presudi od 10. siječnja 1991. godine¹⁸ dao sasvim precizno tumačenje: "Prema članku 25. stavku 1. Zakona o državljanstvu, Nijemac koji u zemlji nema niti prebivalište niti trajan boravak gubi svoje državljanstvo stjecanjem stranog državljanstva, ako ga stječe na svoj zahtjev. Obrnuto, njemačko državljanstvo zadržava uprkos stjecanju nekog stranog onaj tko je u času stjecanja zadržao...prebivalište u Njemačkoj".¹⁹

3.5. Dvojno državljanstvo ponovnim stjecanjem hrvatskog državljanstva

Odredbama članka 25. njemačkog Zakona o državljanstvu koristili su se oni Hrvati s prebivalištem u Saveznoj Republici Njemačkoj koji su bili otpušteni iz hrvatskog državljanstva, jer im je to bio uvjet za stjecanje njemačkog, a istodobno su željeli i nadalje posjedovati hrvatsko državljanstvo. Nakon otpusta iz hrvatskog državljanstva stjecali bi, prema članku 85. i 86. noveliranog Zakona o strancima i na temelju prethodno dobivenog zajamčenja, njemačko državljanstvo i u skladu s člankom 116. Temelnog zakona za Saveznu Republiku Njemačku i s člankom 1. Zakona o državljanstvu postajali Nijemci. Kao Nijemci s prebivalištem u Njemačkoj mogli su bez gubitka njemačkog državljanstva stjecati državljanstvo neke strane države ukoliko ta strana država nije kao uvjet postavila gubitak njemačkog državljanstva²⁰. Pod takvim se

¹⁶ "Fuer den Verlust der deutschen Staatsangehoerigkeit nach Art. 25 Abs. 1 RuStAG ist massgebend, ob am Tage des Erwerbs der auslaendischen Staatsangehoerigkeit im Inland kein Wohnsitz oder dauernder Aufenthalt besteht."

¹⁷ "Zutreffend ist das Berufungsgericht davon ausgegangen, dass die Klaegerin die deutsche Staatsangehoerigkeit nur dann verloren hat, wenn sie am Tage des Erwerbs der britischen Staatsangehoerigkeit keinen Wohnsitz oder dauernden Aufenthalt im Inland Gehabt hat."

¹⁸ Vidi bilješku 15.

¹⁹ "Nach Art. 25 Abs. 1 RuStAG verliert ein Deutscher, der im Inland weder seinen Wohnsitz noch <seinen Dauernden Aufenthalt hat, seine Staatsangehoerigkeit mit dem Erwerb einer auslaendischen Staatsangehoerigkeit, wenn dieser Erwerb auf seinen Antrag hin erfolgt. Imgekehrt behaelt die deutsche Staatsangehoerigkeit trotz Erwerbs einer auslaendischen, wer im Zeitpunkt des Erwerbs einen ... Wohnsitz in Deutschland beibehalten hat."

²⁰ "Hrvatski državljanin koji je tražio i ishodio otpust iz hrvatskog državljanstva radi stjecanja kojeg stranog državljanstva, što mu je kao pretpostavka za obavljanje kakvog poziva ili djelatnosti postavila strana država u kojoj ima prebivalište, može ponovno steći hrvatsko državljanstvo iako ne udovoljava pretpostavkama iz članka 8. stavka 1. točaka 1-4. ovog zakona."

uvjetima afirmirao članak 15. Zakona o hrvatskom državljanstvu, kojim hrvatsko državljanstvo stječu bivši hrvatski državljani koji su zatražili i ishodili otpust iz hrvatskog državljanstva i za koje se radi ponovnog stjecanja hrvatskog državljanstva ne traži gubitak stranog državljanstva.

4. Međunarodni ugovori

4.1. *Konvencija Vijeća Europe o smanjenju višestrukog državljanstva i o vojnoj obvezi polipatrida*

Primanjem Republike Hrvatske u Vijeće Europe nastala je situacija koja zahtijeva odgovarajuće korake s hrvatske strane u cilju prevencije pogoršanja položaja dvojnih državljana zbog primjene Konvencije Vijeća Europe o smanjenju višestrukog državljanstva i o vojnoj obvezi osoba s više državljanstava od 6. svibnja 1963. Radi smanjenja višestrukog (dvojnog) državljanstva državljana članica Vijeća Europe u spomenutoj Konvenciji, u glavi I. članku 1. stavku 1. stoji: "Punoljetni državljani jedne ugovorne stranke, koji na temelju izričito izražene volje stječu državljanstvo druge ugovorne stranke bilo prirođenjem, opcijom ili ponovnim stjecanjem, gube svoje ranije državljanstvo; ne dopušta im se zadržavanje dotadašnjeg državljanstva". (Citirano prema njemačkom tekstu Konvencije²¹.)

Ako bi se ta odredba Konvencije primijenila na dvojne, njemačke i hrvatske državljane, proizašlo bi da njemačko državljanstvo uvijek gube oni njemački državljani koji su na temelju vlastitog zahtjeva (ponovno) stekli državljanstvo Republike Hrvatske. Činjenica da je njihovo prebivalište i nadalje u Saveznoj Republici Njemačkoj ne bi u tom slučaju, sukladno izreci Konvencije, igrala više nikakvu ulogu.

Temeljem citirane odredbe izgubili bi, međutim, hrvatsko državljanstvo stjecanjem njemačkog državljanstva i oni hrvatski državljani kojima bi temeljem iznimaka u njemačkim propisima navedenim u točki 3.3. ovoga teksta bilo dopušteno dvojno državljanstvo.

²¹ "Volljaehrige Staatsangehoerige einer Vertragspartei, die infolge einer ausdruecklichen Willenserklaerung durch Einbuengerung, Option oder Wiedereinbuengerung die Staatsangehoerigkeit einer anderen Vertragspartei erwerben, verlieren ihre vorherige Staatsangehoerigkeit; die Beibehaltung der vorherigen Staatsangehoerigkeit ist ihnen zu versagen."

4.2. *Zaštita dvojnih državljana u Dodatku Konvencije*

Nakon primanja Republike Hrvatske u Vijeće Europe odjednom su hipotetski ostale nezaštićene osobe koje su kao njemački državljani bile podnijele zahtjev za (ponovno) stjecanje hrvatskog državljanstva, a koje su ranije bile zaštićene člankom 25. njemačkog Zakona o državljanstvu. Vodeći vjerojatno računa o mogućim nepoželjnim posljedicama takve odredbe za određeni krug osoba, Konvencija Vijeća Europe o smanjenju višestrukog državljanstva u završnim je odredbama, u glavi IV. članku 8. stavku 1., predvidjela mogućnost da "svaka ugovorna strana može prigodom potpisivanja ove Konvencije ili prigodom polaganja (deponiranja) svoje isprave o ratifikaciji, prihvatanju ili pristupanju izjaviti da će se koristiti jednom ili više iznimaka (ograničenja) navedenih u Dodatku (Aneksu) Konvencije. Druge iznimke nisu dopuštene."²²

U Dodatku (Aneksu) Konvencije, u točki 3., stoji da "svaka ugovorna strana može izjaviti da si zadržava pravo dopustiti svojem državljaninu da zadrži svoje dosadašnje državljanstvo, ako se s time prethodno suglasila ona ugovorna strana čije je stjecanje državljanstva prema članku 1. zatražio".²³ (Oba citata prema njemačkom tekstu Konvencije.)

Citirana odredba omogućuje njemačkim državljanima koji su ranije bili otpušteni iz hrvatskog državljanstva, jer je to bio uvjet za stjecanje njemačkog, da prigodom ponovnog stjecanja hrvatskog državljanstva i nadalje zadrže njemačko državljanstvo, ako se nadležne vlasti Republike Hrvatske, čije se državljanstvo traži, s time slože.

Zanimljivo je da su mogućnost davanja izjave o korištenju iznimke iz točke 3. Dodatka Konvencije iskoristile do sada samo dvije članice Vijeća Europe, SR Njemačka i Austrija, što je upravo za Republiku Hrvatsku osobito značajno. Prigodom potpisivanja Konvencije Savezna je Republika Njemačka dala izjavu da se u primjeni Konvencije državljaninom Savezne Republike Njemačke smatra svaka osoba koje je Nijemac u smislu članka 116. Temelnog zakona

²² "Jede Vertragspartei kann bei der Unterzeichnung diese Uebereinkommens oder bei der Hinterlegung ihrer Ratifikations-, Annahme- oder Beitrittsurkunde erklaren, dass sie von einem oder mehreren der in der Anlage zu dem Uebereinkommen aufgeführten Vorbehalte Gebrauch macht. Andere Vorbehalte sind nicht zulaessig."

²³ "Jede Vertragspartei kann erklaren, dass sie sich das Recht vorbehalten"

(3) einem ihrer Staatsangehoerigen zu gestatten, seine bissheriige Staatsangehoerigkeit beizubehalten, wenn die Vertragspartei, deren Staatsangehoerkeit er gemaess 1 zu erwerben beantragt, dem vorher zugestimmt hat."

za Saveznu Republiku Njemačku. Potrebno je, međutim, istaknuti da odobrenje za zadržavanje njemačkog državljanstva prigodom stjecanja nekog stranog može Savezna Republika Njemačka dati jedino ako je i ta druga država, članica Vijeća Europe, ratificirala iznimku broj 3. Dodatka Konvencije Vijeća Europe. U već spomenutoj knjizi Weidelenner/Heimberger, *Deutsches Staatsangehörigkeitsrecht*²⁴ navodi se: "Njemačko se državljanstvo, usprkos stjecanju stranog državljanstva, ne gubi ako se posjedovanje pismeno odobri. Odobrenje se mora izdati prije stjecanja stranog državljanstva. Ako se stječe državljanstvo neke države ugovornice Konvencije Vijeća Europe, može se odobrenje za zadržavanje državljanstva dati jedino ako je ta država ugovornica ratificirala iznimku broj 3. Dodatka Konvencije Vijeća Europe". Zbog toga je od velikog značenja za Republiku Hrvatsku da prigodom ratifikacije Konvencije izjavi da si zadržava pravo iznimke iz točke 3. Dodatka. To bi koristilo i za državljane Republike Hrvatske koji posjeduju i državljanstvo drugih (sadašnjih i potencijalnih) država članica Vijeća Europe.²⁵

5. Zaključak

Izvan Republike Hrvatske zbog povijesnih, političkih i gospodarskih uzroka živi velik broj Hrvata koji imaju strano državljanstvo i koji iz obiteljskih, domoljubnih, sentimentalnih i ekonomskih ili nekih drugih subjektivnih ili objektivnih razloga žele imati hrvatsko državljanstvo. Zakon o državljanstvu Republike Hrvatske omogućuje bez ikakvih restrikcija Hrvatima sa stranim državljanstvom, kao i njihovim bračnim partnerima i djeci, stjecanje hrvatskog državljanstva bez gubitka njihova stranoga državljanstva.

Ulaskom Republike Hrvatske u Vijeće Europe nastaju za osobe koje uz hrvatsko državljanstvo imaju i državljanstvo neke članice Vijeća Europe negativne posljedice prihvatanjem Konvencije Vijeća Europe o smanjenju višestrukog državljanstva i o vojnoj obvezi osoba s više državljanstava. Konvencija predviđa gubitak ranijeg državljanstva za sve one osobe koje su na osobni zahtjev stekle državljanstvo neke druge države članice Vijeća Europe.

Radi izbjegavanja negativnih posljedica nužno je potrebno da Republika Hrvatska prigodom ratifikacije Konvencije izjavi da će se koristiti iznimkom

²⁴ Vidi str. 36. u navedenoj knjizi.

²⁵ Za Republiku je Hrvatsku od posebne važnosti zaštita dvojnih državljana, koji uz hrvatsko imaju i državljanstvo Bosne i Hercegovine i Savezne Republike Jugoslavije. Obje ove države nisu još članice Vijeća Europe.

predviđenom u točki 3. Dodatka Konvencije. Na taj bi način bilo omogućeno državljanima onih zemalja članica Vijeća Europe koje su također prihvatile iznimku predviđenu u točki 3. Dodatka Konvencije²⁶ da prigodom (ponovnog) stjecanja hrvatskog državljanstva ne izgube dotadašnje državljanstvo ako postupe sukladno odredbama u točki 3. Dodatka, tj. ako prethodno pribave pismenu suglasnost nadležnih vlasti Republike Hrvatske da mogu zadržati dotadašnje državljanstvo kako bi tu suglasnost mogli predočiti vlastima svoje zemlje uz zamolbu da im se dopusti zadržati i postojeće državljanstvo.

Literatura

Zakon o hrvatskom državljanstvu (*Narodne novine* 53/91., 28/92. i 113/93.)

Pejović-Fumić-Ivanović: Statusna prava građana, *Informator*, Zagreb, 1995.

Weidelenner/Hemberger: Deutsches Staatsangehoerrecht, 4. izdanje, Jehle-Verlag, München, 1993.

DUAL CITIZENSHIP

(Croatian and German solutions and the Convention of the Council of Europe on Reduction of Multiple Citizenship of 1963)

Summary

Historical, political and economic reasons have caused that the Republic of Croatia has a great diaspora and a significant number of its nationals have a dual citizenship. Differently from those countries which do not permit a dual or multiple citizenship, the Republic of Croatia will by no doubt on a long term accept a bipatridity.

The author in the article compares the Croatian legislation to the one of the Federal Republic of Germany which is rather restrictive in regard to dual or multiple citizenship.

In the conclusion the author caveats that by the Croatian entrance into the membership of the Council of Europe, certain negative consequences might follow for those Croatian citizens who also have a citizenship of some of its members, considering the provisions of the Convention of the Council of Europe on Reduction of Multiple Citizenships and Military Service of the Persons With Multiple Citizenship. Therefore he proposes that the Republic of Croatia registers the relevant exception when joining to the Convention at stake.

Key word: citizenship

²⁶ Za sada su to Republika Austrija i Savezna Republika Njemačka.